

Bölgesel Ticaret Anlaşmaları ve DTÖ Semineri

Ankara, 23 Şubat 2009

Dış Ticaret Müsteşarlığı Uğur Ercan Toplantı salonunda iki tam gün süresinde gerçekleştirilen söz konusu seminerin sunumlarını DTÖ Bölgesel Ticaret Anlaşmaları Bölümü'nden Maria Pillinini ve Juan A. Marchetti gerçekleştirmişlerdir.

Seminerin ilk gününe Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ve Bölgesel Ticaret Anlaşmaları (BTA) hakkında genel tanımlar ve istatistiki bilgiler verilerek başlanmıştır. Bu bağlamda Türkiye'nin BTA ağı da aktarılmıştır. Daha sonra BTA'ların mal ticaretine yönelik karakteristik özellikleri anlatılmıştır. Bu noktada pazara giriş ve düzenleyici hükümler incelenmiştir. İlerleyen bölümlerde ise BTA'larda mal ticaretine yönelik DTÖ Kuralları anlatılmıştır.

BTA'ların anlatımı sürecinde Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) ve Tercihli Ticaret Anlaşmalarına (TTA) özel vurgular yapılmıştır. Hem mal hem de hizmet ticareti çerçevesinde BTA'lara ilişkin ayrıntılar verilmiştir. Belirtildiği üzere halihazırda DTÖ üyesi ülkeler arasında hizmetler sektörüne yönelik yürürlükte olan 56 adet TTA yer almakta olup bu anlaşmaların büyük çoğunluğunu son yıllarda gerçekleştirilmiştir. Mal ticaretine yönelik olarak yapılan BTA'lar ise Gümrük Birlikleri, Serbest Ticaret Anlaşmaları ya da interim anlaşmalar şeklinde yapılmaktadır. Bu anlaşma türleri, GATT madde 24 paragraf 8(a) ve 8(d)'de işlenmektedir.

2009 yılı Ocak ayı itibarıyla DTÖ'ye bildirilen toplam 234 tane bölgesel ticaret anlaşması bulunmaktadır. Bu anlaşmaların 164 tanesi mal ticareti ile ilgiliyken 55 tanesi hizmetler ve 15 tanesi de var olan bir Bölgesel Ticaret Anlaşması'na(BTA) katılım ile ilgilidir.

DTÖ'nün kurulmasından sonra bölgesel ticaret anlaşmalarının sayısında bir artış gözlemlenmiştir. DTÖ'nün kurulduğu 1995 yılına kadar yılda ortalama 3 BTA gerçekleştirilirken GATT'ın DTÖ'ye dönüştüğü 1995 yılından itibaren yıl başına gerçekleştirilen BTA sayısı 21'e yükselmiştir.

İstatistiklere göre, BTA'ların büyük bir kısmını Serbest Ticaret Anlaşmaları oluşturmaktadır. Bildirimi yapılan BTA'ların %81'ini STA'lar oluştururken % 11'ini Gümrük Birliği Anlaşmaları oluşturmaktadır.

BTA'lar, küresel ticarete tedarik zincirinin akışını değiştirdikleri gerekçesiyle eleştirilmektedirler. Yaratılan özel menşe kuralları ticaretin serbestleşmesinde engelleyici rol oynamaktadır. Menşe kuralları, BTA'larda hak yararlanıcıların tanımlanması açısından etkin şekilde kullanılmakta olan bir araçtır. Ancak bu durum, üretim maliyetlerinin artmasına, idareye ek maliyetler getirmesi ve bölge dışı ticaret engellemesi nedeniyle eleştiri almaktadır.

BTA'lar genellikle kuzey yarımkürede yer alan ülkelerle güney yarımkürede yer alanlar arasında ya da güney yarımkürede yer alan ülkelerin kendi aralarında gerçekleşmektedir. Daha öz bir ifadeyle, BTA'lar genellikle gelişmiş ülkeler-gelişmekte olan

lkeler ya da doğrudan gelişmekte olan ülkeler arasında gerçekleşmektedir. Gelişmiş ülkelerin kendi aralarında yaptıkları BTA'lar sayı bakımından daha sınırlı kalmaktadır.

Günümüzde BTA'lar genellikle iki ülke arasında yapılmakta olup ilerleyen dönemde çok lkeli BTA'ların oranının artması beklenmektedir. Halihazırda var olan BTA'ların çok büyük kısmını ise "Serbest Ticaret Anlaşmaları(STA)"lar oluşturmaktadır. Türkiye adına halihazırda yürürlükte olan BTA'lara bakıldığında, bunların yoğunlukla Avrupa ve Orta Dođu lkeleri ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Diđer taraftan MERCOSUR yesi olan Latin Amerika lkeleri ile de BTA'lar yapılması için girişimler sürmektedir.